

Резиме¹

Низ међународних организација и институција, у склопу своје делатности у области социјалне политике, имају потребу за истраживањем. Уједињене нације и њене специјализоване институције организују и подстичу међународну техничку помоћ и сарадњу, размену информација, праћење и проучавање појава од значаја за социјалну ситуацију у свету и публикују резултате истраживања. У раду се разматрају активности Института за истраживање социјалног развоја УН, који се више од четрдесет година бави истраживањем социјалне ситуације у свету.

Кључне речи: социјална политика, социјални развој, међународне организације, истраживање,

Истраживања у области међународне социјалне политике немају дугу традицију, што је разумљиво ако се зна да се термин социјална политика може употребљавати само условно до развијеног капитализма. Прва истраживања имала су ограничен предмет, на пример, област рада, социјалног осигурања, друштвеног стандарда, социјалних служби итд. Међународна сарадња у области социјалне политике иницирала је и иницира низ компаративних истраживања. Низ међународних организација и институција, у склопу своје делатности, и повећане активности у области социјалне политике, имале су потребу за истраживањима и информацијама компаративног карактера. Тако су у оквиру Светске здравствене организације (WHO), Међународна организација рада (ILO), Организација Уједињених нација за просвету, науку и културу (UNESCO), Дечјег фонда Уједињених нација (UNICEF), Међународног црвеног крста, Међународног удружења за социјално осигурање (ISSA), Међународног савета за социјално благостање (ICSW) и других међународних организација настала истраживања која су им омогућавала увид у одређена подручја

¹ Аутор је професор Факултета политичких наука, Београд.

социјалне политике и социјалног развоја. Уједињене нације сваке четири године објављују извештај о светској социјалној ситуацији, док се истраживачки институт УН за социјални развој (UNRISD) у низу компаративних истраживања бави социјалном проблематиком.

Несигурност у глобалном друштву утиче на контекст, структуру и процесе социјалне политике, а може бити отклоњена стварањем и ширењем релевантног благовременог знања. То се може постићи интегрисаним приступом који укључује истраживање, информисање, стручну обуку и политичку препоруку (Чекеревац, 1999: 284).

Истраживање пре 2000. године

У оквиру прве декаде развоја УН, која је наглашавала нови приступ развоју, основан је 1963. године Институт за социјални развој Уједињених нација (UNRISD) који је постао пионир у развоју социјалних индикатора. Институт се бави примењеним истраживањима у области социјалног развоја. Његове активности одсликавају глобалне трендове као и реалност у којој се налазе земље обухваћене истраживањем. Главне области његовог истраживачког рада су социјална кретања, социјална политика, развој, људска права, цивилно друштво, демократија, различити идентитети, кризе, конфликти, ратом уништена друштва, избеглице, животна средина, сиромаштво, здравство, технологија, социјално-економски утицај на различите сфере људског живота и друге.

На почетку свога рада Институт је тежио да кроз истраживачки рад стимулише дијалог и доприноси стварању кључних програма социјалног развоја. У то време истраживање је било усмерено на испитивање почетних социјалних и хуманих индикатора развоја, а једна од важних области истраживања је, поред истраживања потенцијала и лимита планирања и технологије, мерење социјалног развоја. Главне области истраживања седамдесетих година двадесетог века биле су пољопривредне задруге, систем хране и друштво, зелена револуција и „јединствен приступ развоју” УН. Следећа декада је била посвећена социјалним индикаторима, избеглицама, повратницима и локалном друштву. Социјални ефекти глобализације били су предмет истраживања у деведесетим годинама прошлог века, а у оквиру тога пажња је била усредсређена на кризу прилагођавања и социјалне промене, еколошки и социјално одрживи развој, етичке конфликти и развој, интеграцију пола у развојну политику, политичко насиље

и социјална кретања, обнова друштва уништених ратом, социјално-економски утицај на производњу, трговину и употребу дрога.

У току четрдесетпетогодишњег истраживачког рада UNRISD је дошао до значајних истраживачких резултата. Аутори (Вајс, 1982 и Лакићевић, 1991) указују на значај истраживања које се бави међусобним односима економских и социјалних фактора развоја. Истраживање је показало: 1. да је веза између економских и социјалних фактора често већа него што је веза између појединих фактора у оквиру економског, односно у оквиру социјалног развоја посебно; 2. однос између појединих сфера социјалног развоја је у великом степену међузависности и међусобне условљености; 3. да трендови социјалног и економског развоја у појединим земљама нису истоветни; 4. социјални фактори немају исту динамику развоја као економски фактори; 5. однос између појединих социјалних и економских фактора није линеаран. У оквиру овог института извршен је 1976. године покушај утврђивања стандардних индикатора ради праћења и истраживања појава значајних за животне и радне услове и социјални развој. Пошто договор није постигнут у употреби су различити модели социјалних индикатора којима се мере поједине социјалне појаве. Иако не постоји општа сагласност око дефиниције социјалних индикатора, може се рећи да су индикатори, како наводи Е. Вајс (1982: 44), „избор мерила, услова, околности и трендова у области животних услова становништва”. Исти аутор користи и другу дефиницију Вајс (1982: 47): „Социјални индикатори су статистички подаци, који мере елементе социјалних услова разних сегмената становништва и промене тих елемената у току времена”. По мишљењу М. В. С. Рао „индикатори су сумарне серије података тока и стања, формирану у циљу мерења различитих аспеката економских и друштвених услова који су важни за анализу и доношење одлука” (према М. Лакићевић: 1995: 21). Овај аутор истиче да социјални индикатори треба да прикажу стање и трендове друштвених услова који су, или ће вероватно постати, предмет јавне акције или пажње. М. Лакићевић (1995: 23) индикаторе социјалног развоја дефинише као „показатеље односа, процеса и појава у сфери радних, животних и друштвених услова”. Ипак, постоји сагласност аутора о томе да се у социјалне индикаторе укључују следећа подручја: становништво, радна активност и неактивност, потрошња и расподела дохотка, исхрана, здравље и здравствена служба, образовање и култура, становање и животна средина, социјална сигурност, коришћење слободног времена и одмора, социјално раслојавање и мобилност. У истраживању становништва индикатори су: наталитет, морталитет, радноактивно становништво, миграције итд. У ис-

траживању образовања индикатори су: писменост одраслих, обухват деце одређеним нивоом образовања, установе, кадрови итд. У истраживању здравља индикатори су: смртност одојчади на 1.000 живорођених, број становника по једном лекару, број становника по медицинском особљу, број кревета на 1.000 становника итд.

Указаћемо на још неколико истраживања UNRISD-а, као и на неке скупове у организацији института, након којих су публиковане студије како би резултати истраживања били доступни широј јавности. UNRISD је спровео низ истраживања везаних за тему о изазову реконструкције ратом разорених друштава укључујући: етничке конфликте, политичко насиље и повратак избеглица у земљу порекла. Искуства широм света а посебно у Анголи, Камбоџи, Никарагви и Сомалији, утицала су на сазнање да постоји ургентна потреба да се пронађу адекватни начини да се релативно стабилно цивилно друштво поново успостави. Наметнуло се питање које врсте међународне интервенције највише одговарају, и како истраживање може допринети том циљу. Наравно, узето је у обзир да је промењен карактер ратова модерног времена. Велика пажња је посвећена питању како да се окончају конфликти и одржи мир, као и које стратегије применити у реконструкцији ратом разорених економија и цивилног друштва. Пажња је посвећена и питању која истраживања треба да имају приоритет у будућности. Наглашени су проблеми везани за: 1. етничку димензију савремених ратова; 2. лако доступно јефтино и ефикасно оружје; 3. утицај медија на ширење сукоба; 4. утврђивање приоритета и механизма у расподели спољне помоћи; 5. непримерене облике помоћи и 6. социјално-психолошке ефекте рата и демобилизације трупа. Везано за ова истраживања у Женеви је априла 1993. године одржана радионица о изазову реконструкције ратом разорених друштава (UNRISD, 1993). Добар део дискусија фокусирао се на улогу УН и невладиних организација у активностима на одржавању мира и стварању мира. Изнета је забринутост да нагласак на помоћи за ублажавање последица може пренебрећи дугорочне развојне напоре. Учесници су, такође, подвукли потребу непосредније сарадње са локалним институцијама. Истакнута је недовољна координација међу УН агенцијама које раде на терену, неадекватна финансијска подршка за те активности и све истакнутија улога невладиних организација због ограничења система УН. Постављено је питање о дугорочним ефектима активности невладиних организација. Уочено је њихово међусобно надметање за област деловања и финансирања, као и недостатак њихове одговорности према међународној заједници. Наглашен је значај примене специфичних врста економских програма у ратом

разореним земљама који би водили успостављању виталне, стабилне економије. Неке од стратегија које су размотрили укључивале су: 1. максималну примену постојећих система подршке; 2. интервенције усмерене према потребама најрањивијих група; 3. путеве омогућавања приватном сектору да задовољи потребе домаћег становништва и извоза; 4. одговарајућу стопу размене и балансиран буџет; 5. пореске мере базиране на административној једноставности сакупљања и широком критеријуму једнакости и 6. координацију програма помоћи.

Пре Самита о социјалном развоју, одржаном марта 1995. године, UNRISD је истраживао и публиковао низ радова везаних за проблематику која се разматрала на Самиту. Једна од три главне теме које су разматране је „Унапређење социјалне интеграције”. Први из UNRISD серије сажетих чланака за Социјални самит, истражује концепт социјалне интеграције у смислу њених импликација на политику, и истражује делимичне мреже и процесе социјалне интеграције у 1990-им годинама (UNRISD, 1994). Термин „социјална интеграција” је неодређен, па је био искоришћен да репрезентује широку разноликост интереса. Како је популарно употребљаван, термин је у вези са идејама правде, једнакости, материјалног благостања и демократске слободе, а такође укључује хармоничну интеракцију и солидарност на свим нивоима друштва. Супротно од социјалне интеграције је искључење одређених група из главних токова друштвених збивања или генерализовано, „стање нереди и конфликта схваћено као дезинтеграција”. Свакако, ако социјална интеграција треба да буде предмет политике, она се мора дефинисати прецизније. Постоји опасност од схватања да „унапређење” интеграције значи да ће више народа бити укључено у организацију друштва, што је, такође, неки допринос. Неопходно је ипак поставити питање на ком принципу треба извршити укључење. Затим, усмеравање на интеграцију не значи занемаривање различитости. Треће, циљеви политике често су постављени у терминима интегрисања „маргинализованих” у главне токове друштва. На крају, нагласак на друштвеној интеграцији као нормативном циљу, чини дезинтеграцију непожељном. Свакако, историја нас учи да је у неким случајевима дезинтеграција постојећих система социјалних односа битна, пре него што прогрес може бити учињен према праведнијем друштву. Институција ропства је добар пример за то. Намеће се питање како покренути врсту интеграције која подстиче стварање поштенијег и праведнијег друштва. Крај двадесетог века карактеристичан је по комбинацији интегративних и дезинтегративних трендова. Везе између глобализације и несигурности, између маргиналности и солидарности, и између демократије и одговорности, посебно

треба разматрати. Шест аспекта социјалне интеграције су идентификовани као значајни према циљевима Социјалног Самита: 1. релација између глобализације, економска несигурност и опадање социјалног благостања; 2. криза легитимности и одговорности; 3. динамика етничких и религиозних конфликта; 4. проблеми унутрашњих и међународних миграција; 5. разлози за ширење штетних и нелегалних активности и повећање насиља; и 6. реформа међународног система (UNRISD, 1994).

На конференцији UNRISD-а, одржаној у Женеви 7–8 јула 1993. године, панелна презентација била је фокусирана на проблеме социјалног развоја у 1990-им годинама и то на: 1. етничке конфликте, 2. производњу и трговину штетних дрога, 3. социјалне аспекте деградације животне средине и њено очување, и 4. развој специфичних мрежа макроекономског прилагођавања социјалним променама. Указано је на повећање броја становништва у многим деловима света које има лоше услове живота, и на дилему како и да ли такви проблеми могу бити решени. Преовладало је уверење да пропаст неолибералног експеримента значи да је потребно ново размишљање о развоју овог модела. „Супротно од претпоставки тог модела, повећана тржишна интеграција није повећала опште социјално благостање, дерегулација није ограничила активности за тражење ренте или дисторзије тржишта, а укидање државних активности нити је ојачало цивилно друштво нити унапредило функционисање демократије” (UNRISD, 1994a). У ствари, тенденција која је постојала у ранијем периоду да економски критеријуми доминирају, утицала је на начин усмеравања основних социјалних питања. На један или други начин цело становништво плаћа за продубљивање социјалних проблема у појединим областима. Сиromaштво било где да постоји претња је за просперитет свуда, што је истакнуто још у Филадельфијској декларацији 1944. године када су осавремењени циљеви ILO. У припреми светског самита UNRISD активности су биле: Ново размишљање о социјалном развоју 1990-их; Економско реструктуирање и нове социјалне политике; Етничка разноликост и јавне политике; и Изазов реконструкције ратом разорених друштава.

Одавно је познато да мере социјалног прилагођавања захтевају значајне социјалне трошкове, бар краткорочно. Такође је опште прихваћено да ти трошкови највише погађају најсиромашније секторе друштва због њихове рањивости и недостатка економске флексибилности. Џесика Вивиан, истраживач у UNRISD-у, испитивала је програме „мреже социјалне сигурности” везане за прилагођавање, креиране да олакшају краткорочне социјалне трошкове прилагођавања, који су примењени у једном броју

земаља у развоју. Истраживање синтетизује налазе студија таквих програма у 13 земаља (Jessica Vivian, 1994). Аутор сумира податке који се односе на карактеристике и перформансе програма сигурносне мреже везане за прилагођавање, разматрајући три главна питања: 1. Колико добро програми сигурносне мреже везани за прилагођавање и социјални фондови одговарају социјалним трошковима прилагођавања, или социјалним проблемима у контексту прилагођавања? 2. Да ли такви програми треба да унапреде социјалну и политичку прихватљивост мера прилагођавања? 3. Могу ли такви програми бити виђени као модели за нова, ефикаснија и ефективнија средства давања социјалних услуга? Резултати истраживања указују да, иако је мрежа сигурносних програма имала неке позитивне резултате, она није одговор на социјалне тешкоће прилагођавања, јер све више представља потенцијалан алтернативни модел за давање социјалних услуга, а није само краткорочна мера. Дугорочне последице таквог, у бити, резидуалистичког приступа социјалном развоју треба да буду експлицитније и ревносније истражене.

У припреми Светског самита за социјални развој истраживачи Гаи и Алкантара (D. Ghai i C. H. Alcantara, 1994) бавили су се постојећим привидно неукротивим проблемима насиља, слома институција и масовне алијенације који погађају различите делове света, као и важношћу креирања поштенијих и равноправнијих облика социјалне интеграције. Истражене су неке од драматичних политичких, економских и социјалних промена које су се догодиле у периоду после две декаде на глобалном нивоу: окрет ка либералној демократији и колапс или одустајање од комунизма у једном броју земаља; убрзана глобална економска интеграција и поверење у силе тржишта; брже технолошке промене и удружено са тим модификацијама производних система и тржишта рада; револуција медија и експанзија потрошачке културе. Те велике промене догодиле су се истовремено са периодом спорог раста, стагнације или економског колапса у највећем делу света (изузимајући неколико азијских земаља), а резултат је углавном био продубљивање сиромаштва, незапослености и неједнакости. Такви глобални трендови су имали комплексне последице на социјалну интеграцију на нивоу домаћинства, заједница и суседства, и у мрежи асоцијација које чине цивилно друштво. Достигнућа у оквиру тих области дискутована су пре преласка на осветљавање неких основних дилема о савременом социјалном развоју. Како, на пример, поларизујући ефекти на глобалним тржиштима могу бити контролисани без враћања на неку врсту протекционизма који гуши ефикасност и раст? Како нове основе солидарности могу бити креиране за време када су капитал и рад-

на снага покретљивији него што су икада били раније? Како сукоб вредности и култура може бити минимизиран, а елементи заједничке културе конструисани? За сада не постоје одговори на ова и многа друга питања.

Да ли је породица у кризи такође је било предмет истраживања у оквиру UNRISD-а. Постоји широко распрострањено мишљење да је нешто кренуло погрешно са породицом. Високе стопе развода, повећани брачни сукоби, растући трошкови програма благостања, повезани са повећањем криминала, узимања дрога и антисоцијалног понашања међу младима, су истицани као потврда да су породица и друштвене вредности на којима је утемељена у кризи. Колико је поуздана та слика? Да ли она рефлектује пре облик „моралне панике” него што описује стварну ситуацију? Под „моралном паником” се најчешће подразумевају моменти кризе, који се догађају у периодима транзиције и брже социјалне промене (Mooge, 1994). Сврха овог истраживања је да испита шта ти глобални процеси могу бити и како утичу на облике породица, односе полова и повезаности породица – тржиште. Глобализација, растућа интеграција тржишта и мењање природе тржишта рада су идентификовани као макроекономске силе које производе напетост унутар домаћинства, утичу на брачне односе, негу деце и социјализацију (Mooge, 1994). Аутор идентификује негу деце и репродукцију људског капитала као главне теме за обраћање онима који су заинтересовани за породицу, и истиче значај једног таквог приступа.

У априлу 1994. године, тимови у Костарики, Филипинима и Сенегалу започели су истраживање у оквиру пројекта о Социјалној и политичкој димензији програма и пројекта животне средине, који је коспонзорисан од Швајцарске националне фондације за науку и Швајцарске кооперације за развој (UNRISD, 1994b). Тај пројекат се бави дилемом између заштите околине и људског благостања. Пројекат ће испитати путеве којима друштвени и политички фактори утичу на то који ће се тип интервенције предузети и како су оне примењене. Посебно, истраживање је усмерено на путеве којима различити интереси обликују, омогућавају или ометају политички процес или циклус пројекта, како шеме окружења утичу на различите социјалне групе на земљишту и како оне повратно одговарају када су њихов живот и идентитет погођени. У почетној фази истраживања је приказана еволуција политике околине у свакој одабраној земљи и објашњено је померање у подстицају и садржају заштите околине у смислу промена које се дешавају у равнотежи социјалних и политичких снага.

Опште је прихваћено мишљење да је раст становништва директно одговоран за деградацију околине и недостатак природних ресурса, посебно у условима сиромаштва. Монографија Гимре (K. Ghimre, 1994),

заснована на истраживању преко 30 локалитета у Костарики, Пакистану и Уганди, почиње разматрањем односа између становништва, околине и развијености, и приказивањем главних истраживачких тема одређених студијом случајева. Истраживачи су дошли до закључка да у највећем делу истраживаних области, промене популације нису биле значајан узрок уништавања околине. Комерцијализација производње и различите државне политике много су више допринеле деградацији околине, не узимајући у обзир уобичајену употребу ресурса и праксу управљања њима, и охрабривањем концентрисања становништва у неким областима. Политике усвојене да уклоне оштећења животне средине имале су ограничен успех због суженог фокуса на контролу плодности и очување природе. У највећем делу, такве мере нису одговарале потребама корисника природних ресурса, и мало је пажње поклоњено бризи руралних произвођача за одржавањем и побољшањем сигурности њиховог живљења. Монографија тврди да број људи у једној области није важан за квалитет животне средине, већ како становништво делује у оквиру њиховог социоекономског и еколошког контекста. Тако, много је корисније да се истражи улога демографског фактора у стратегијама преживљавања домаћинства, него да се покуша да успостави директна међузависност између раста становништва, деградације околине и развијености.

UNRISD (UNRISD 1994) је направио истраживачки програм и о Основама социјалне интеграције у урбаној средини. Урбана димензија разматра тему у оквиру два комплементарна истраживачка пројекта. Први, Социјална интеграција и дезинтеграција у урбаном контексту, подржана од владе Француске, жели да идентификује факторе који утичу на социјалну интеграцију и дезинтеграцију, специфично у условима града, и да испита одговоре јавног и приватног сектора на проблеме криминала, насиља и искључења. Други пројекат о тој теми испитује специфичније потенцијале за акцију на локалном нивоу да се олакшају проблеми урбаног живота. Испитује се допринос добровољаца основној социјалној интеграцији. Урбана или „тротоарска” димензија, спроводи се заједно са добровољцима. Истиче се допринос група локалних добровољаца промоцији социјалне интеграције у урбаним областима. Пројекат је усмерен да за искуство успешних акција добровољаца и организација заинтересује оне који креирају политике. Он промовише дијалог и директну интеракцију преко националних и регионалних граница међу групама добровољаца, такође је истражио начине на које међународна заједница може подржати такве акције добровољаца на начин који ће значајно допринети социјалној интеграцији. Пројекат укључује студије случаја неколико ор-

ганизација базираних у локалним заједницама (*community-based*) великих градова широм света, укључујући Бомбај, Калкуту, Карачи, Кингстон, Лиму, Мексико Сити, Њу Делхи, Њујорк Сити, Рио де Жанеиро, Сао Пауло и Шангај. Нови покушаји да се побољша социјална интеграција у овим градовима могу бити корисно искуство и за друге велике градове.

Истраживачи Штифел и Волфе (Stiefel i Wolfe, 1994) су желели да установе како људи најмање способни да контролишу услове свог укључивања у мењање светског поретка могу партиципирати колективно у одбрани свог преживљавања и утицати на јавну политику и правце друштвених промена. Аутори сумирају различите концепте, облике и циљеве „партиципације” у развоју и испитују организоване активности међу сељацима, надничарима и урбаном сиротињом. Разматрана је „институционализација” партиципације (која увек укључује напоре државе да каналише и манипулише учесницима); и „социјални покрети” виђени као нове форме политичке акције или изазови антипартиципаторским структурама моћи. Истражили су, такође, импликације светских економских, политичких, културних и идеолошких услова раних 1990-их. Посебно су размотрили како су претходна очекивања подразумевајући и „развој” и „револуцију” била преокренута и како су митови мобилизације који су инспирисали раније организоване покушаје дискредитовани. Такође се критички дискутују улоге влада, међувладиних организација, добровољних организација и организованих покрета становништва. Аутори предлажу неке принципе за унапређење стварности и иновативности као и за уклањање патерналистичке псеудопартиципације у интеракцијама између институција и становништва, за чију партиципацију тврде да је добродошла.

Главне области истраживања у периоду од 2000. до 2005. године

Главне области истраживања у периоду од 2000. до 2005. године биле су: 1. Цивилно друштво и социјална кретања; 2. Демократија и људска права; 3. Идентитети, конфликт и повезаност; 4. Социјална политика и развој и 4. технологија и друштво (<http://www.unrisd.org>, новембар 2008.)

Истраживање у оквиру програма „Цивилно друштво и социјална кретања” покренуто је у циљу побољшања разумевања потенцијала за цивилну акцију и локално самоорганизовање у различитим друштвима. Анализирани су важни социјални покрети који указују на негативне последице садашњег светског економског и финансијског система. Прихватање захтева организација цивилног друштва за већи утицај и улогу у развојним

процесима врло је важно. У зависности од идеологије и усвојених стратегија којима се долази до социјалне трансформације организације цивилног друштва се разликују у приступима међународним институцијама.

Програм „Демократија, власт и људска права” истраживао је неке политичке и институционалне факторе који утичу на стварање окружења које омогућава демократију и поштовање људских права у оквирима различитих земаља. „Међународни контекст је важан у овом погледу јер глобални актери често врше притисак за реформе без адекватног сагледавања неконзистентности у приступу или нежељених последица предложене политике” (<http://www.unrisd.org/>, новембар 2008).

У свету глобализације намеће се питање идентитета, конфликта и повезаности. UNRISD је обавио истраживање о проблемима идентитета у савременом свету. У свету који карактерише изузетна различитост и у коме све више има нетолеранције, разумевање како идентитет грађана може да се створи и ојача мора се рангирати високо на листи приоритета.

Један од главних истраживачких програма Института је дефинисање социјалне политике као јавне политике и институције чији је циљ да заштити грађане од социјалних недаћа и сиромаштва. Акцент је на вези између социјалне политике и економског развоја, односно како социјална политика може бити моћан инструмент за демократски процес и економски развој. Компаративно истраживање обухватило је однос макроекономије и социјалне политике, однос демократије и социјалне политике, проблеме комерцијализације здравствене заштите, пола и социјалне политике.

Под комерцијализацијом здравствене заштите подразумева се обезбеђивање услуга здравствене заштите путем тржишта. Системи здравствене заштите су били и још увек могу бити главна област за прераспodelу и социјалну укљученост. Међутим, системи здравствене заштите, у многим деловима света, делују као моћни покретачи осиромашења и искључености. Садашњи притисци тржишта да се либерализује трговина и инвестиције у здравственој заштити и могуће последице тога постале су предмет међународне бриге.

Резултати пројекта „Пол и социјална политика” указују да су полне неједнакости карактеристика савременог света. Полна неједнакост нарочито је видљива код дохотка, неких социјалних бенефиција и друштвене сигурности.

У оквиру програма „Технологија и друштво” испитане су политике и економије које се труде да обезбеде коришћење нових технологија на друштвено одговоран начин.

У периоду од 2000. до 2005. године UNRISD спроводи разне пројекте у циљу решавања савремених развојних проблема. У овом периоду спроведени су следећи пројекти: 1. „Женева 2000: Следећи корак у социјалном развоју”; 2. „UNRISD-ов допринос заседању Истамбул +5, након Хабитата II”; 3. „UNRISD-ов допринос конференцији Рио +10: Светски самит о одрживом развоју”; 4. „Светски самит УН и ангажованост цивилног друштва”; 5. „Стратегије цивилног друштва и покрети за редистрибуцију руралне имовине и побољшање живота” (<http://www.unrisd.org/unrisd/website/projects.nsf>, октобар 2008).

Главне области истраживања у периоду од 2005. до 2009. године

Истраживање социјалних промена заокупља пажњу истраживача UNRISD-а у периоду од 2005. до 2009. године. Области истраживања су исте као и у претходном периоду. UNRISD дефинише социјалну политику као јавну политику која има за циљ да заштити грађане од социјалних недаћа и сиромаштва и да им омогући да се боре за сопствене животне циљеве. Ово гледиште је, због усмерености пажње пре свега на осетљиве групе, у претходном периоду било маргинализовано.

Актуелни програми ослањају се на претходна истраживања и проучавају институције за социјалну политику и искорењивање сиромаштва, финансирање социјалне политике, глобалну социјалну политику, миграције и социјалну заштиту и политику и праксу у односу према HIV/AIDS. Истраживање указује да се глобализацијом ограничава национална социјална политика и развој и да се ствара глобална социјална политика. Такође истраживања указују на неопходност побољшања односа на међународном тржишту рада и побољшања услова живота и рада међународних миграната. Истиче се потреба за пружањем медицинске помоћи мигрантима као и помоћи у прилагођавању новој средини али и при повратку у земљу порекла.

Истраживање у оквиру програма Демократија, власт и добробит за период 2005. до 2009. године фокусира се на следеће области: 1. Организоване групе и развој социјалне заштите; 2. Политику смањења сиромаштва; 3. Децентрализацију и пружање услуга и 4. Социјалну политику и транзицију ка демократији.

Ради развоја социјалне заштите UNRISD-ова истраживања указују на потребу унапређења размене информација и искустава међу социјалним установама у области социјалног рада у целом свету, побољшање нивоа

живота, јачање напора за проширење осигурања, развијање шире међународне мреже националних тела за решавање социјалних проблема. УН-РИСД истражује и могућности бржег стварања демократских, економски и социјално развијених друштава. У оквиру програма *Демократија, власт и добробит* Институт се бави проблемом сиромаштва.

Улога тржишта у социјалном развоју последњих деценија се мења што је последица политике и институционалних промена везаних за економску либерализацију, приватизацију и нове приступе. Ова питања су обрађивана у оквиру следећих истраживачких области: 1. Социјални ефекти приватизације јавних сервиса; 2. Улога бизниса у смањењу сиромаштва; 3. Социјални и политички одговори на „корпоративну глобализацију” и 4. Утицај бизниса на социјалну политику и развој (<http://www.unrisd.org/>, новембар 2008. године).

У плану истраживања за петогодишњи период (2005. до 2009. године) одлучено је да истраживачки пројекти о полу буду обједињени у новом програму *Пол и развој* у оквиру следећих истраживачких целина: 1. Религија, политика и једнакост полова; 2. Полни аспект реформе судства; 3. Децентрализација, прерасподела и приступ жена социјалној заштити. Неке од ових целина су у припремној фази.

Међу пројектима чија је имплементација у току треба издвојити: 1. Главни извештај о сиромаштву; 2. Глобална социјална политика; 3. Бизнис и смањење сиромаштва; 4. Социјални одговори на неједнакост и промене политике.

Резултати пројекта *Главни извештај о сиромаштву* биће публиковани крајем 2009. године. У пројекту *Глобална социјална политика* одговориће се на низ питања као што су, на пример, да ли је могуће „глобално социјално управљање” о чему говоре многи аутори (Чекеревац, 2007: 373), затим како се социјална прерасподела, социјална регулатива и социјална права обликују на глобалним и регионалним нивоима кроз различите врсте политика и институција и на крају какав је утицај глобалне и регионалне социјалне политике на националну социјалну политику?

Програмска област *Тржиште и смањење сиромаштва* фокусирана је на начине на које компаније могу да допринесу ублажавању сиромаштва стимулацијом предузетништва, потрошачких тржишта и мрежа ланца снабдевања међу грађанима са ниским доходком и сиромашним заједницама које представљају већину светске популације. Овакав приступ је промовисан од различитих комисија УН, конференција и институција (<http://www.unrisd.org/>, новембар 2008. године). Оправдана је бојазан да ангажовање великих корпорација у напорима за смањење сиромаштва

може бити симболичн, што није у складу са националним развојем, приоритетима и потребама. Овај пројекат треба да испита ефикасност савременог програма рада, односно он ће бити стратегијски приступ смањењу сиромаштва.

Пројекат *Социјални одговори на неједнакост и промене политике* бави се истраживањем борбе и активностима везаним за макроекономску политику и транснационалне компаније. Пројекат је фокусиран на Уједињено Краљевство и Француску.

Истраживања Института Уједињених нација за социјални развој утврђују стање у појединим областима и представљају драгоцену грађу о социјалној ситуацији у свету. Многи социјални проблеми се решавају на локалном или националном нивоу, али на животне прилике људи битно утичу одлуке донете на међународним форумима.

Литература

- Љекеревац, А. 1999. Упоредна и међународна социјална политика, Savez друштava социјалних радника Републике Србије, Београд.
- Љекеревац, А. 2007. Globalizacija i reforme социјалне политике, Godišnjak 2007, FPN, Београд.
- Ghai, D. and C. Hewitt de Alcantare, 1994, Globalization and Social Integration: Patterns and Processes, UNRISD, Geneva
- Ghimre, K. 1994, Linkages between Population, Environment and Development, UNRISD, Geneva.
- Лакићевић, Д. 1991, Социјална политика, Savremena administracija, Београд.
- Лакићевић, М. 1995, Социјални развој и планирање, Udруženje стручних радника социјалне заштите Републике Србије, Београд.
- Moore, H., 1994, Is there a crisis in the Family?, UNRISD, Geneva.
- Stiefel, M. and M. Wolfe, 1994, A Voice for the Excluded: Popular Participation in Development, Utopia or Necessity?, UNRISD and Zed Books Ltd, London.
- UNRISD, 1993, The workshop on challenge of reconstruction of war destructed societies, Newsletter of the United Nations Reserch Institute for Social Development, No. 9, Geneva.
- UNRISD, 1994, Briefing Paper Series No. 1, World Summit for Social Development, Geneva.
- UNRISD, 1994a, The Crisis of Social Development in the 1990s, Geneva.

- UNRISD, 1994b, New UNRISD Research on Environmental Programmes, Geneva.
- UNRISD, 1994c, Promoting Social Solidarity in Urban settings, Geneva.
- UNRISD, <http://www.unrisd.org>, novembar 2008.
- UNRISD, <http://www.unrisd.org/projects.nsf/>, novembar 2008.
- Vajs, E. 1982, Međunarodna socijalna politika, skripta, FPN, Beograd
- Vivian, J. 1994, Social Safety Nets and Adjustment in Developing Countris, UNRISD, Geneva.

RESEARCH IN THE FIELD OF THE INTERNATIONAL SOCIAL POLICY

By Ana Čekerevac

ABSTRACT

A need to do research work is included in the activities of a number of international organizations and institutions in the field of social policy. The United Nations and their specialized institutions organize and support international technical aid and cooperation, exchange of information, follow up and examination of phenomena of importance for the social situation in the world and publish the research results. In the present article have been analyzed the activities of the UN Research Institute for Social Development which has been engaged in research on social developments in the world for more than forty years.

Key words: social policy, social development, international organizations, research